

Sygn. akt I.C 875/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 grudnia 2018 roku

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący	SSO Mirosław Krzysztof Derda
Protokolant	sekretarz sądowy Małgorzata Przyborowska

po rozpoznaniu w dniu 17 grudnia 2018 roku w Suwałkach

na rozprawie

sprawy z powództwa S. K.

przeciwko Gminie K.

o ustalenie

1. Ustala, że hipoteki ustawowe ustanowione na nieruchomościach, dla których prowadzone przez Sąd Rejonowy w Elku V Wydział Ksiąg Wieczystych są księgi wieczyste nr (...), zabezpieczające zobowiązanie pieniężne za lata 1996, 1997, 1998 i 1999 r., określone decyzją Wójta Gminy K. z dnia 19 stycznia 2000 r. F. (...)(...) na kwotę 144.458,85 zł (słownie sto czterdzieści cztery tysiące czterysta pięćdziesiąt osiem złotych 85/100 groszy) wygasły ze względu na upływ okresu przedawnienia zobowiązania podatkowego, które miały zabezpieczać.

2. Zasądza od pozwanej Gminy K. na rzecz powoda S. K. kwotę 1000 zł (jeden tysiąc złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

3. Nakazuje pobrać od pozwanej Gminy K. na rzecz Skarbu Państwa (kasy Sądu Okręgowego w Suwałkach) kwotę 6223 zł (sześć tysięcy dwieście dwadzieścia trzy złote) tytułem opłaty sądowej, od uiszczenia której powód był zwolniony.

S. M. Krzysztof Derda

Sygn. akt I C 875/18

UZASADNIENIE

Powód S. K. domagał się:

1. ustalenia, że hipoteki ustawowe ustanowione na nieruchomościach, dla których Sąd Rejonowy w Elku V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgi wieczyste nr (...), zabezpieczające łączne zobowiązanie pieniężne z tytułu niewpłacania zobowiązań za lata 1996, 1997, 1998 i 1999 r., określone decyzją Wójta Gminy K. z dnia 19 stycznia 2000 r. na kwotę 144 458,85 zł wygasły ze względu na upływ okresu przedawnienia zobowiązania podatkowego, które miały zabezpieczać;

2. zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania sądowego według norm przepisanych;

Uzasadniając powództwo podał, iż w dniu 10 maja 1994 r. w S. pomiędzy Agencją Własności Rolnej Skarbu Państwa - Oddziału Terenowego w S. oraz S. K. i S. P. została zawarta umowa dzierżawy nieruchomości położonej w Gminie K. - gospodarstwa rolnego o powierzchni 979,55 ha. Z chwilą podpisania tej umowy przeszły na dzierżawców m. in. zobowiązania z tytułu posiadania gruntów, w tym podatek rolny uiszczany na rzecz Gminy K..

Powód zaprzestał uiszczania podatku rolnego w okresie od roku 1996 r. do 1999 r., kiedy to umowa dzierżawy została rozwiązana przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa. Pozwany decyzją z dnia 19 stycznia 2000 r. określił łączne zobowiązanie pieniężne powoda z tytułu niepłaconego podatku rolnego w latach 1996-1999 na kwotę 82 232,80 zł oraz 62 226,05 zł odsetek na dzień 03 grudnia 1999 r. - łącznie 144.458,85 zł. Jednocześnie podejmował działania mające na celu wyegzekwowanie zaległych należności za pośrednictwem Urzędu Skarbowego w E.. Naczelnik Urzędu Skarbowego w piśmie z dnia 23 listopada 1999 r. zasugerował obciążenie nieruchomości należących do powoda hipotekami przymusowymi.

Pozwany postąpił zgodnie z otrzymanymi sugestiami. Na jego wniosek w księgach wieczystych nr (...) prowadzonych przez Sąd Rejonowy w Ełku V Wydział Ksiąg Wieczystych dokonano wpisów stosownych hipotek na wartość 144 458,85 zł.

W kolejnych latach przeciwko powodowi toczyło się postępowanie egzekucyjne wszczęte na wniosek Agencji Nieruchomości Rolnych w S. - następcy prawnego pierwotnego wydzierżawiającego przedmiotowe gospodarstwo rolne. W związku z tym nie był on w stanie spłacić istniejących zaległości w podatku rolnym. Zgodnie z literalną treścią art. 70 § 1 Ordynacji Podatkowej zobowiązania te powinny przedawnić się z upływem 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym upłynął termin płatności podatku. Niestety jednak zgodnie z § 8 omawianego przepisu nie ulegają przedawnieniu zobowiązania podatkowe zabezpieczone hipoteką lub zastawem skarbowym, jednakże po upływie terminu przedawnienia zobowiązania te mogą być egzekwowane tylko z przedmiotu hipoteki lub zastawu.

W lipcu 2012r. powód otrzymał upomnienie z dnia 26 lipca 2012 r., w którym wezwano go do uregulowania zaległych należności podatkowych za lata 1996-1999.

Podjął ustne próby rozwiązania sporu, jednakże nie przyniosły one efektu. W związku z tym pismem z dnia 31 lipca 2012 r. wniósł o rozłożenie pozostającej do spłaty części zadłużenia na raty. Powołał się przy tym na swoją trudną sytuację osobistą oraz materialną. Po przeprowadzeniu postępowania pozwany decyzją z dnia 31 października 2012 r. rozłożył na raty pozostającą do spłaty należność główną w wysokości 67.232,80 zł. Co do odsetek orzekł, że ze względu na zabezpieczenie ich hipoteką zostaną umorzone dopiero po spłaceniu należności głównej.

Powód zapoznał się z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 08 października 2013 r., sygn. SK 40/12. Art. 70 § 6 (obecnie § 8) ustawy powołanej w punkcie 1, w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 1998 r. do 31 grudnia 2002 r., jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji. Trybunał wskazał tu, że niekonstytucyjność tego przepisu wiąże się ze zróżnicowaniem przez art. 70 § 1 i § 6 (obecnie § 8) o.p. sytuacji podatników na tych, których należności zabezpieczono w inny sposób, co prowadzi do ich nierównego traktowania i ochrony ich praw majątkowych (por. art. 70 § 6 o.p. i art. 70 § 6 pkt 4 i § 7 pkt 4 o.p.). Ponadto Trybunał uznał, że art. 70 § 6 (obecnie § 8) o.p. różnicuje w istotny sposób zakres czasowy odpowiedzialności podatników w zależności od arbitralnego i przypadkowego kryterium, posiadania lub nieposiadania składników majątkowych pozwalających na ustanowienie zabezpieczenia w formie hipoteki przymusowej. Wyrok ten nie oznacza więc, że niedopuszczalny jest sposób zabezpieczania zobowiązań podatkowych przez ustanowienie hipoteki przymusowej. Środek ten będzie więc stosowany w dalszym ciągu, z tym jednak że z chwilą opublikowania wyroku w Dzienniku Ustaw przestał wywierać skutek określony w art. 70 § 6 (obecnie § 8) o.p., polegający na wyłączeniu przedawnienia zabezpieczonych należności podatkowych.

Należności zabezpieczone hipoteką przymusową powinny być zatem objęte zasadami ogólnymi przedawnienia, zgodnie z którymi ustanowienie zabezpieczenia w toku kontroli podatkowej (bez względu na formę) powoduje zawieszenie biegu przedawnienia zabezpieczonych roszczeń (art. 70 § 6 pkt 4 o.p. w brzmieniu aktualnym). Zdaniem Trybunału skutkiem wyroku stało się zrównanie standardów ochrony własności i praw majątkowych

podmiotów, wobec których w toku kontroli podatkowej zastosowano zabezpieczenie podatkowe pod względem zasad przedawnienia dochodzonych zobowiązań podatkowych. W stosunku do zobowiązań zabezpieczonych w okresie od dnia 1 stycznia 1998 r. do dnia 31 grudnia 2002 r., w którym nie obowiązywał jeszcze art. 70 § 6 pkt 4 o.p. (a art. 70 § 6 o.p. został uznany za niekonstytucyjny), w związku z upływem terminu ich przedawnienia roszczenia te wygasły z mocy prawa (art. 59 § 1 pkt 9 w zw. z art. 70 § 1 o.p.). Trybunał wskazał też, że w sprawach tych, w których ustanowione zabezpieczenie wygasło w związku z wydanym wyrokiem, nie ma możliwości wznowienia postępowania na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, gdyż jest to konsekwencją akcesoryjności i tymczasowości postępowania zabezpieczającego.

Wydanie w tych sprawach decyzji wymiarowej przywołuje nieodwracalne skutki prawne polegające na wygaśnięciu zabezpieczenia na zasadach określonych w art. 33a o.p. i art. 154 § 4 u.p.e.a.

Zgodnie z powyższym opracowaniem powód uznał, że jego zobowiązania podatkowe wobec pozwanego wygasły. Mimo to pozwany konsekwentnie powoływał się na treść art. 70 § 8 o.p. - pomimo kolejnych orzeczeń potwierdzających stanowisko Trybunału, choćby wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w B. z dnia 20 września 2016 r., sygn. I SA/Bd 443/16.

Przepis art. 70 § 8 o.p. - skoro została w nim powtórzona norma prawna zawarta w art. 70 § 6 o.p. - pozbawiony jest waloru konstytucyjności, a to w konsekwencji oznacza brak możliwości wywodzenia w oparciu o niego, że zobowiązania podatkowe zabezpieczone zastawem nie ulegają przedawnieniu. Oznacza to, że w okresie zabezpieczenia zobowiązań podatkowych zastawem skarbowym, biegł termin ich przedawnienia, a jeżeli upłynął w tym okresie, to wygasły one z mocy prawa, zgodnie z art. 59 § 1 pkt 9 o.p. w związku z art. 70 § 1 o.p. Pozwany tym samym nie dokonał wykreślenia spornych hipotek.

Powód znalazł się w sytuacji bez wyjścia. Z jednej strony od wielu lat obciążony jest on zaległym podatkiem, który się nie przedawnia ze względu na zabezpieczenie go hipotekami przymusowymi - wyłącznie wedle stanowiska pozwanego. Z drugiej strony przepis, na podstawie którego zobowiązanie nie może się przedawnić, jest dokładnie w tym zakresie uznany za niekonstytucyjny. Z tego też powodu niezbędne dla powoda jest korzystne rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie.

Interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, [wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 5 kwietnia 2007 r., sygn. III AUa 1518/05]. Co więcej, wyrok pozytywny dla powoda pozwoli mu na podjęcie działań mających na celu wykreślenie z ksiąg wieczystych hipotek wpisanych tam na wniosek pozwanego.

Pozwana Gmina K. wniosła o oddalenie powództwa (k. 41).

Podnosiła, że przepis art. 70 § 8 ordynacji podatkowej pozwala na zabezpieczenie należności podatkowych hipoteką przymusową. Ze względu na niejednoznaczne wnioski płynące z wyroku Trybunału Konstytucyjnego, na który powołał się powód, Gmina K. nie zdecydowała się na samodzielne stwierdzenie, że zobowiązanie podatkowe wygasło.

Pozwana wskazywała, iż nie podejmowała wobec powoda żadnych działań skutkujących przerwaniem biegu przedawnienia i gdyby nie zabezpieczenie hipoteczne zobowiązanie byłoby przedawnione.

Pozwana nie kwestionowała interesu prawnego w dochodzeniu roszczenia na podstawie przepisu art. 189 kpc.

Sąd ustalił, co następuje.

W dniu 10 maja 1994 r. pomiędzy Agencją Własności Rolnej Skarbu Państwa - Oddział Terenowego w S. oraz S. K. i S. P. została zawarta umowa dzierżawy nieruchomości położonej w Gminie K. - gospodarstwa rolnego o powierzchni

979,55 ha. Z chwilą podpisania tej umowy przeszły na dzierżawców obowiązki uiszczania zobowiązania z tytułu posiadania gruntów, w tym podatku rolnego na rzecz Gminy K.- umowa dzierżawy k. 18-22.

Powód zaprzestał uiszczania podatku rolnego w okresie od 1996 r. do 1999 r. – decyzja Wójta Gminy K. z dnia 19 stycznia 2000 r. w sprawie wymiaru podatku (...)(...) – k. 15-15 v.

Umowa dzierżawy została rozwiązana przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa w 1999 r.

Pozwany decyzją z dnia 19 stycznia 2000 r. określił łączne zobowiązanie pieniężne powoda z tytułu niepłaconego podatku rolnego w latach 1996-1999 na kwotę 82 232,80 zł oraz 62 226,05 zł odsetek na dzień 03 grudnia 1999 r. - łącznie 144 458,85 zł. Jednocześnie podejmował działania mające na celu wyegzekwowanie zaległych należności za pośrednictwem Urzędu Skarbowego w E.. Działania te były bezskuteczne- pismo US w E. z dnia 23.11.1999 r. –k. 16.

Naczelnik Urzędu Skarbowego w piśmie z dnia 23 listopada 1999 r. zasugerował obciążenie nieruchomości należących do powoda hipotekami przymusowymi.

Pozwany postąpił zgodnie z otrzymanymi sugestiami.

Na jego wniosek w księgach prowadzonych przez Sąd Rejonowy w Elku V Wydział Ksiąg Wieczystych nr (...), (...) i (...) (obecna numeracja to odpowiednio nr (...), (...) oraz (...)) wpisano, hipoteki ustawowe, zabezpieczające zobowiązanie pieniężne za lata 1996, 1997, 1998 i 1999 r., określone decyzją Wójta Gminy K. z dnia 19 stycznia 2000 r. F. (...)(...) na kwotę 144 458,85 zł- zawiadomienia o dokonanych wpisach k. 12-14.

W kolejnych latach przeciwko powodowi toczyło się postępowanie egzekucyjne wszczęte na wniosek Agencji Nieruchomości Rolnych w S. - następcy prawnego pierwotnego wydzierżawiającego przedmiotowe gospodarstwo rolne.

W 2012 r. powód S. K. złożył wniosek o rozłożenie na raty zaległości w podatku rolnym. Według informacji powoda zawartych w tym piśmie komornik cały czas egzekwuje zaległe zobowiązanie finansowe na rzecz Agencji Nieruchomości Rolnych, potrącając 33 % wypłacanej powodowi emerytury- wniosek k. 14.

Decyzją Wójta Gminy K. z dnia 31.10.2012 r. (...)120.2012 należność rozłożono na 11 rat rocznych płatnych do 31 grudnia każdego roku, poczynając od roku 2013 do roku 2023- decyzja k. 10-10 v.

Powód w dalszym ciągu nie uregulował należności i dług istnieje w wysokości wskazanej w pozwie- okoliczność bezsporna.

Sąd zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należało rozstrzygnąć, czy powód ma interes prawny w dochodzeniu niniejszego roszczenia.

Zagadnienie istnienia interesu prawnego w przypadku wystąpienia z roszczeniem o ustalenie prawa lub stosunku prawnego w sytuacji gdy strona dysponuje również roszczeniem o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w judykaturze jest ujmowane niejednolicie.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. występuje, gdy istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej i gdy istnieje zagrażająca prawom powoda niepewność co do istnienia prawa lub stosunku prawnego. O braku interesu prawnego w ustaleniu można mówić wówczas, gdy powód nie ma jakiegokolwiek potrzeby ustalenia prawa lub stosunku prawnego, lecz także wówczas, gdy może osiągnąć w pełni ochronę swych praw w sposób prostszy i łatwiejszy, np. w procesie o świadczenie albo ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego. Za pomocą tego powództwa nie można też żądać ustalenia faktu lub stanu faktycznego, albo właściwości rzeczy (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 1953 r., I C 22/53, OSN 1954, nr 3, poz. 58 oraz orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 1953 r., I C 26/53, PiP 1953, nr 12, s. 905). W doktrynie oraz orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszcza się możliwość żądania na podstawie art. 189 k.p.c. ustalenia faktu prawotwórczego. Określony fakt nosi cechy prawotwórcze, jeżeli jego ustalenie zmierza do

ustalenia prawa lub stosunku prawnego (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1952 r., C 1514/52, PiP 1953, nr 8-9, s. 369, orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1953 r., I C 581/53, OSN 1954, nr 3, poz. 65).

W judykatach sądów powszechnych przyjmuje się, że w przypadku wystąpienia z roszczeniem ustalenia, że wierzytelności zabezpieczone hipoteką wygasły interes prawny nie występuje- wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 lutego 2014 r. I ACa 726/13, wyrok Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze I C 123/15.

W najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 23 marca 2018 r. II CSK 371/17) stwierdzono jednak, że do zbiegu roszczeń w zakresie powództw z art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1007 ze zm.) i art. 189 KPC dochodzi jedynie wtedy, gdy powództwo z art. 10 ustawy w całości zaspakaja interes powoda. W konsekwencji sama możliwość żądania uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym nie oznacza automatycznie braku interesu prawnego powoda, bo powództwo oparte na art. 189 KPC służy udzieleniu ochrony również w zakresie innych skutków prawnych mogących wynikać ze stosunku, który powód kwestionuje i które może usunąć wyrok ex tunc. W sprawie o ustalenie nieważności umowy przeniesienia własności nieruchomości jest istotne nie tylko to, jakie skutki umowa ta wywołała w aspekcie prawnorzeczowym, ale w ujmowanym wielopłaszczyznowo aspekcie skutków cywilnoprawnych.

W ocenie Sądu należało przyjąć, że interes prawny powód posiada, bowiem skutki wygaśnięcia zobowiązań polegać będą nie tylko na możliwości wykreślenia hipotek ale na ustaleniu że zobowiązanie nie istnieje w innych dziedzinach funkcjonowania powoda (np. rejestr dłużników, zdolność kredytowa).

Termin przedawnienia zobowiązań podatkowych wynosi 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym upłynął termin płatności podatku.

Nie doszło do przerwania biegu przedawnienia zobowiązania bowiem Gmina K. nie wszczęła postępowania egzekucyjnego. Postępowanie takie prowadziła Agencja Nieruchomości Rolnych, a obecnie prowadzi Krajowy Ośrodek (...), z tytułu zaległego czynszu dzierżawnego.

Nie stanowiło też przerwania biegu pismo powoda z dnia 31.07.2012 r. (k. 14) bowiem powód nie wskazał wprost jaki dług uznaje. Po wydaniu decyzji z 31.10.2012 r. (k. 10) w dalszym ciągu nie płacił, zatem nawet w przypadku gdyby uznać, że było to uznanie niewłaściwe, to i tak doszło do przedawnienia po upływie 5 lat od uznania, tj. 31.07.2017 r.

W orzecznictwie przyjmuje się w zasadzie jednolicie, że skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 8 października 2013 r. sygn. akt SK 40/12, dotyczące niezgodności art. 70 § 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 613 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 1998 r. do 31 grudnia 2002 r., można rozciągnąć na treść przepisu art. 70 § 8 ustawy Ordynacja podatkowa w brzmieniu, który nie był przedmiotem oceny Trybunału –wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego siedziba w W. z dnia 8 lutego 2018 r. (...) SA/Wa (...).

Pogląd ten podziela również Sąd Okręgowy w Suwałkach.

Oznacza to, że zabezpieczenie hipotekami zobowiązań podatkowych na nieruchomościach powoda nie wywołało żadnych skutków prawnych w zakresie biegu terminu przedawnienia, pomimo tego, że podstawą ich wpisania był obowiązujący od 1 stycznia 2003 r. art. 70 § 8 Ordynacji podatkowej.

Zgodnie z przepisem art. 94 ustawy o księgach wieczystych i hipotece wygaśnięcie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką pociąga za sobą wygaśnięcie hipoteki, chyba że z danego stosunku prawnego mogą powstać w przyszłości kolejne wierzytelności podlegające zabezpieczeniu.

Z uwagi na przedawnienie zobowiązań z tytułu podatku rolnego określonych decyzją administracyjną Wójta Gminy K. powództwo uwzględniono w całości.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 kpc w zw. z art. 113 ust. 1 u.o.k.s.c.

SSO Mirosław Krzysztof Derda